

Dalkarlsbro och gården Djälp.

Av den gamla vägen mellan Larslund och Fjällskär finns en liten del kvar. Den delen passerar över det stora diket, kallat Dalkarlsgraven, vilken rinner upp från Bagghult, vidare mellan Listorp och Stockstorp, sen över markerna mellan Jordbro och Djälp. Kartor, se nedan.

Foto från 2011, man ser räcket och ena delen av fundamentet till det s k stridsvagnshindret. De här hindren kan man se på flera ställen i våra trakter. Bl a på gamla vägen vid Björntorp och på vägen till Sörkärr, där många åker för att köpa potatis. Kolla nästa gång!

Foton från 2021 .Vattnet rinner i trumma under vägen. Liksom på fler ställen där diket fortsätter mot Valstaäng, Väderbrunn och vidare mot Hemgården i Nyköping, är det öppet dike ibland och trumma ibland. Det är alltså Idbäckens början vi ser.

Gården Djälp (Djelp) skymtar till vänster i nedre bilden. Läs mer om Djälp längst ner i dokumentet.

Karl-Erik Karlsson, Oxhagen i Bärbo, f d boende vid Listorp, berättar:

Ett dike fanns från förr, gissningsvis ganska gammalt, men det ledde inte bort vattnet så bra ur de våta markerna. Täckdikning skedde vid gårdarna under 1940- och 50-talen. Den stora graven grävdes ur och ibland fick man spränga. Vid Listorp var graven 4,5 m djup, för att längre ner ha bättre fall. Det var en grävare från Jönåker med en gammal linmaskin som gjorde jobbet. De stora högarna av framförallt lera, spreds ut till 20-talet meter från diket/graven.

Under vårarna gick småfisk och t o m gäddor gå upp i graven ända till Listorp.

Detta är valvbron vid Åsby-bäcken.

Dalkarlsbron var också tidigare en liknande valvbro, enligt Karl Erik Karlsson.

Nr 158 och 162 kallas kärr- och moränmark, karta Lantmäteriet 1788,
Till höger Pälltorp. Vägen Larslund – Fjällskär går vertikalt genom bilden.

Markerna som nu är utmed Larslundsranken var förr kärrmark enligt gamla historiska kartor. Exakt när graven grävdes har jag inte kunnat få fram. Däremot har vi Djälps historia, se sist i dokumentet. Vad vi däremot vet är att Rune Nyström från Larslund berättat att det var dalkarlar som grävde. På det viset fick både graven och bron sitt namn. Benämningen Dalkar osv är vanlig på många ställen.

Dalkarlsgraven 1958

Djälp i bildens överkant, nere till vänster Jordbro. Det här är alltså före den nya vägen byggs. Vertikalt i bildens högra del ser man den gamla dragningen av vägen Larslund-Fjällskär. Ganska snart ändrar landskapet skepnad. Nya landsvägen byggs, se nästa sida.

Enirokarta då vägen börjar byggas omkring 1961.

Rune Nyström jobbade med entreprenörskap i hela sitt liv och har målande berättat om sitt liv och om utvecklingen i branschen i en egen bok. Han och Tage Sterner startade företag 1950 och tog jobb med början här i trakten, bl a vid utbyggnad av Skavsta flygfält, F11-flottiljen. Så småningom var de verksamma på anläggningar i hela Sverige. Men det första jobbet som de gjorde var vid Dalkarlsgraven.

Detta är den första maskin som jag och Tage Sterner köpte tillsammans 1950. En Caterpillar D4:a 6U som vi fick köpa av AB Skogsvägar; pris 45 000:-. Maskinen nyinporterad 1948 körd 800 timmar när vi övertog den. Nypriset hade varit 38 000:-. Efterfrågan både på nya och begagnade maskiner var stor vilket gjorde att priserna steg snabbt. Vi hade tur, det var en bra maskin. Den gav bra förtjänst för oss nybörjare.

Foto ur Rune Nyströms bok.

Rune berättar: ”1 april 1950. Caterpillar D4:an köpte vi i Tullinge, kom sista dagarna i mars per järnväg till Larslund. Tidig vår gjorde att marken torkade upp fort. Idbäcken ”lokalt kallad Dalkarlsgraven” hade med grävmaskin muddrats upp varvid ansenliga jordmassor låg i sträng på åkern. Vid Perltorp hos nyblivna bondeparet Sten och Ingegerd fick vi vårt första jobb, planera ut jordsträngen på åkern. Det gick mycket bra, knappt 2 dagar var det klart. Jag cyklade till gården Stockholmstorp, där fanns likadana jordsträngar vid samma grav. Jag talade med Gunnar Andersson om vad vi gjort vid Perltorp. Han nappade, de där jordsträngarna ville ju bönderna ha bort. På onsdagen var vi där och på torsdagen hos grannen vid Listorp”

Rune berättar vidare: ”Sen en man, ”han hette Lindberg”, ämnade bygga ett hus s k egnahem i Skillerhults hage. På fredagen var vi där och schaktade upp grunden åt honom. Huset kom att heta Lugnet, en fin villa som nu sen länge bebos av ny generation människor. Ja, så blev första veckan av vår verksamhet.”

Företaget finns fortfarande kvar vid Larslund och drivs av sönerna. Vid Lugnet bor nu Sören och Iréne Jansson. (författarens tillägg)

Djälp

Foto 2021, Djälp, i förgrunden Dalkarlsgraven.

Namnet väcker frågor, vad står det för egentligen? Ortsnamnsforskaren Svante Strandberg har i en artikel i Släktforskartidningen Anknytningen, nr 3 år 2013, skrivit om betydelsen. Det gamla svenska ordet *dälpa* betyder hålighet i väg, men med en allmännare innebörd sänka i terrängen. Det stämmer överens med markbeskaffenheten i trakten söder om nuvarande gården Fjällskär, vilken tidigare benämndes Djälp. 1408 skrevs namnet Diaelpe och Diaelp.

Nuvarande gården Djälp har varit utmark till Fjällskär. Den uppbyggdes här omkring 1900 och ägdes då av greve A F Wachtmeister på Tistad, senare av Fredrik Wachtmeister på Fjällskär. Första arrendator noteras August Teodor Jansson född 1871 i Nikolai med hustrun Edla Sofia Jonsson född 1867 i Stigtomta med barn. De kom från Vaxhälla där de arrenderat till 1911. Barnen Edla Amalia f 1893, Elna Elisabet f 1898, Ruth Maria f 1901 och John Eskil f 1903, alla i Stigtomta.

1911 kom, från Salinge, ny arrendator Karl Gustav Karlsson född 1870 vid Skrummelhult i Nikolai och hustrun Anna Charlotta Johansson född 1876 i Stigtomta. Barnen Nils Gustaf Anton f 1901, Karl Algot f 1905, Agnes Anna Viktora f 1909.

Karl Algot gifter sig 1928 med Dagmar Gerda Linnea Karlsson född i Lunda men uppväxt vid granngården Jordbro men arbetar kvar vid Djälp till 1932 då de flyttar till Frustuna.

Nils gifter sig 1937 med Ida Linnéa Gustava Karlsson f 1902 i Kvarsebo och de övertar då arrendet från Nils far. Linnéa kom från Östergården i Bergshammar

Agnes Anna Viktoria flyttar från Djälp 1937 till Frälsegården i Bergshammar och gifter sig då med Karl Albin Wellander f 1902 i Bergshammar.

Karl Gustav Karlsson med hustrun Anna Charlotta Johansson flyttar 1937 till Granhed vid Larslunds station. Granhed är då nybyggt och benämns som lägenhet på Djälp och Ekeby ägor.

1950 bor Nils och Linnéa Karlsson kvar vid Djelp (ny stavning) med dottern Anne-Christine Sundgren, f 1944.

Men de flyttar 1958 till Jordbro och familjen Skog flyttar till Djelp från Jordbro.

Vid Djelp arrenderar

Ellert Skog, f 1917 i Tystberga med hustrun Gunhild f Fagerlund 1912 i Kattnäs, fram till 1978 och de har barnen Bo f 1941 och Birgitta f 1945.

Sedan 1978 har gården brukats av Fjällskär. Gårdshuset är privatbostäder.

Sammanställning och foton 2021-01-05/Eva Sandström